

УДК 316.482.5

DOI [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.1\(53\).261097](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.1(53).261097)

СТЕРЕОТИПНІСТЬ ЗОБРАЖЕННЯ «КОЛЬОРОВОГО» НАСЕЛЕННЯ В АМЕРИКАНСЬКИХ КІНОФІЛЬМАХ ХХ – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТ.

Кругляк М. Е.,

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Державного університету «Житомирська політехніка»
ORCID ID: 0000-0003-3837-0982
marinakrugljak@ukr.net*

Богач Н. В.,

*студент III курсу
Державного університету «Житомирська політехніка»
bohach.ok.2017@gmail.com*

У статті розглянуто особливості стереотипного зображення «кольорового» населення в кіноіндустрії США ХХ – першої чверті ХХІ ст. як один з проявів расизму, визначено причини перенесення етнічних стереотипів у кінематограф. Найяскравіше етнічні стереотипи в кіно й на телебаченні представлені у вигляді т. зв. тропів. Героїв фільмів азійського походження було наділено надмірною войовничістю і вмінням володіти бойовими мистецтвами (тропи «Всі азіати знають бойові мистецтва», «Усі китайці знають кун-фу»); жінок-азіаток зображали беззахисними на протидію сильному білому чоловікові (троп “Mighty Whitey and Mellow Yellow”); для опису чорношкірого героя брали тропи «Покірний слуга» («Маммі»), «Афроамериканець-злочинець» (“Blaxploitation”), «Білий рятівник», «Чарівний негр», «Чорний найкращий друг». Герої-латиноамериканці фізично досконалі, сексуальні й романтичні (тропи «Латинський коханець», «Пряна латиноамериканка»).

У 2010–2020-ті «кольорове» населення в голлівудських кінофільмах зображується під новим кутом. Головні «небілі» герої демонструють абсолютну рівність із білими, а інколи й домінування над ними. Це вже соціальне кіно про проблеми загального масштабу та їх сприйняття у суспільстві, зокрема гомосексуалізм («Місячне сяйво»); кіно з чорношкірим-супергероєм («Чорна пантера»); трилер про протистояння чорношкірого хлопця гуртові білих убивць («Пастка»). Кінофільми подібного жанру орієнтовані на «кольорового» глядача.

Каталізатором змін у політиці Голлівуду стали рухи #OscarsSoWhite (2016) та Black Lives Matter (2020). Внаслідок них відбулися: перегляд складу команд-виробників фільмів з наближенням до пропорції, характерної для національного складу населення США – 40 % (2020 року частка «кольорових» акторів у фільмах становила 39,7 %, режисерів – 25,4 %, письменників – 25,9 %); впровадження нових вимог до отримання премії «Оскар» (номінація «Найкращий фільм», з 2024 р.) із квотами щодо ґендерного й расового складу команди-виробника тощо.

Ключові слова: Black Lives Matter, блекфейс, Голлівуд, етнічний стереотип, расизм, тропи.

Акторка Віола Девіс, перша афроамериканка, що отримала премію «Еммі», у своїй промові (2015) сказала: «Єдине, що відокремлює кольорових жінок від будь-кого іншого, – це можливості. Ти не можеш виграти «Еммі» за ролі, яких там просто немає» (Афроамериканці нарікають, 2016). Інакше кажучи, акторка підкреслила стереотипність у зображенні чорношкірих героїв, яка панує у сценаріях фільмів. Того року головні ролі у голлівудських фільмах грало 86,4 % білих акторів, серед режисерів білих було 89,9 %, серед авторів сценарію – 94,7 % (Hollywood Diversity Report, 2019, р. 14, 29, 38).

З огляду на те, що голлівудська кіноіндустрія формує уявлення про «американську мрію» та «американський спосіб життя», в умовах глобалізації значення знятих у США фільмів не слід недооцінювати. Найявні в них етнічні стереотипи про «кольорове» населення можуть сформувати в глядачів викривлене розуміння дійсності, упередження стосовно представників небілих рас. Стереотипність зображення «кольорових» персонажів була характерною для Голлівуду від часу його виникнення й до початку XXI ст., й лише останніми роками американський кінематограф прагне відійти від неї, в т. ч. під впливом рухів #OscarsSoWhite та Black Lives Matter.

Розглянута нами проблема не набула ґрунтовного вивчення у сучасній науковій літературі. Важливими джерелами дослідження є «Звіти про різноманітність у Голлівуді» (Hollywood Diversity Report, 2019; Hollywood Diversity Report, 2021) та сайт tvtropes.org, що містить інформацію про поширені в американських фільмах расові упередження, т. зв. тропи. Вартими уваги є публікації американських (Wilkinson, 2019; Henderson, 2020), британських (Брук, 2015), німецьких (Schacht, 2019) та українських (Дацюк, 2021; Литвинова, 2020; Самусенко, 2021) журналістів. Приклади расизму в Голлівуді зібрано в «Енциклопедії расизму» (Encyclopedia of racism, 2018).

Мета статті – навести приклади стереотипності зображень «кольорового» населення в американському кінематографі у XX – в першій чверті XXI ст., визначити причини цього явища, простежити зміни, що відбулися в кіноіндустрії останніми роками.

Відома соціологиня Ненсі Ван Юен у книзі “Reel Inequality: Hollywood Actors and Racism” зазначає: «Расизм у формі звільнення з роботи та расових стереотипних ролей визначив голлівудську кіноіндустрію з моменту її зародження на початку 1900-х років» (Schacht, 2019). Статистика свідчить, що за перші 87 років існування премії «Оскар» цю почесну нагороду отримали 2947 осіб, з них було лише 32 афро-, 5 латиноамериканців, 3 людини азійського походження (Encyclopedia of racism, 2018, р. 11).

До середини 1930-х рр. було прийнято, що ролі в американських кінофільмах і театральних виставах грають білі актори, навіть якщо йшлося про чорношкірого чи азіата (Дацюк, 2021). Така практика виникла в американській театральній традиції менестрель. Спосіб представлення чорношкірого персонажа через накладання товстого шару гриму на білого актора отримав назву «блекфейс» або «елоуфейс», якщо йшлося про персонажа азійського походження (blackface – з англійської – «чорне обличчя»), yellowface – «жовте обличчя») (Schacht, 2019). «За допомогою блекфейсу з намальованою широкою посмішкою, – зазначає Аня Дацюк, – у кіно дуже часто озвучувалась ідея, що так чи інакше виправдовувала рабство. Адже чорні – начебто ліниві і не надто розумні, вони небагато хочуть від життя і почуваються більш ніж органічно, прислужуючи іншим і приспівуючи пісень» (Дацюк, 2021).

Єдиним виходом для афроамериканських акторів та режисерів було створення власної андеграундної ніші й демонстрація низькобюджетних фільмів у чорних гетто. Саме в цих маленьких кіно-театрах темношкірі актори могли грати ролі різних людей, а не лише стереотипні образи із зазвичай негативним звучанням, коли «Томом» називали слуг, ім'я «Кун» надавали шутам; того, хто розривається між двома расами, іменували «Трагічним мулатом», а асексуальну няньку звали «Мамусею» (Литвинова, 2020).

У 1930 р. було прийнято кодекс Хейса (Кодекс Американської асоціації кінокомпаній, Motion Pictures Production Code, Hays Code). Це був етичний кодекс виробництва фільмів у Голлівуді, який з 1934 р. став неофіційним діючим національним стандартом моральної цензури кінематографу у США. Документ було названо на честь Вільяма Харрісона Хейса, що в 1922–1945 рр. був на чолі Асоціації. Фільми, зняті без дотримання прописаних у Кодексі вимог, не могли вийти в прокат кіно-театрів, що належали членам Асоціації. Кодекс припинив діяти наприкінці 1960-х рр. Серед безлічі прописаних у ньому заборон були й такі: зображення змішаних шлюбів та вказівка на міжрасові сексуальні відносини (Vupum, 2011; The Hays Code, 2020).

Наприкінці XX – на початку XXI ст. блекфейс та елоуфейс усе ще активно використовуються кіностудіями. Однак, попри красномовну назву, стосуються вони зазвичай ситуацій, пов'язаних зі створенням образу не чорношкірого (у Голлівуді тепер досить відомих і талановитих акторів-афроамериканців), а персонажів азійського походження чи корінного населення. Так, 2012 року саме за це було піддано різкій критиці кінострічку «Хмарний атлас» (Cloud Atlas). Дісталось і Скарлетт Йоханссон, яка зіграла роль японки у класичній манзі «Привид у панцирі» (Ghost in the Shell) та Тільді Суїнтон за перевтілення в персонажа азійського походження у «Докторі Стрендж» (Doctor Strange) (Schacht, 2019). 2015 року розгорівся скандал довкола фільму «Пен: Подорож до Небувалії» (Pan), в якому роль індіанської принцеси Тигрової Лілії зіграла біла акторка Руні Мара. В Інтернеті навіть було розміщено протестну петицію (94 тис. підписів), головна теза якої звучала так: «Припиніть запрошувати білих акторів на ролі персонажів з небілим кольором шкіри!» (Брук, 2015). Сценариста й режисера Кемерона Кроу розкритиковано за те, що героїню гавайсько-китайського походження в його комедії «Алоха» (Aloha, 2015) зіграла біла акторка Емма Стоун (Singh, 2015). Режисера Рідлі Скотта сварили

за те, що у стрічці «Вихід: Боги та Царі» (Exodus: Gods and Kings, 2014) єгиптян не грали актори з Північної Африки. 2013 року критики зазнав Джонні Депп за роль індіанця Тонто у стрічці «Самотній рейнджер» (The Lone Ranger). Джейка Джилленхолла не сприйняли як головного героя у фільмі «Принц Персії: Піски часу» (Prince of Persia: The Sands of Time, 2010) (Брук, 2015).

Окрім блекфейсу, знаходимо риси расизму й у сюжетній лінії. Так, у фільмі «Народження нації» (1915), присвяченому оспівуванню Ку-клукс-клану та расової нерівності, афроамериканців показано інтелектуально нерозвиненими, грубими та сексуально агресивними стосовно білих жінок. Прикметно, що показ картини було заборонено у Франції; її поява дала «друге дихання» Ку-клукс-клану, що з 1870-х рр. був у занепаді (Литвинова, 2020). У пізніших кінофільмах про Кінг-Конга маємо алузію на викрадення білої жінки небезпечним темношкірим чоловіком (тварина є ніби уособленням чорношкірого). У «Книзі джунглів» (1967) продемонстровано орангутанга Луї, «фішкою» якого є вживання популярного серед чорношкірого населення Америки сленгу «джайв». Крім того, Луї співає, що дуже хоче стати людиною (знову алузія: людина означає «біла людина») (Дацюк, 2021).

Дискримінацію у Голлівуді можна прослідкувати й за процентним співвідношенням «біле населення» – меншини в різних категоріях: актори, режисери, автори сценарію тощо. У 2010–2020-ті «кольорова» меншість становить близько 40 % населення США. Натомість лише 2020 року «меншості» було дозволено зіграти 39,7 % ролей у фільмах, тоді як у попередні роки ця цифра була значно меншою: 10,5 % (2011), 13,6 % (2015), 19,8 % (2017). За даними Голлівудського звіту про різноманітність Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі (UCLA), азіатам (6 % населення США) у 2017 та 2018 роках було запропоновано зіграти в кіно тільки 3 % ролей, натомість афроамериканцям – 12,5 %, що дорівнює чисельності чорношкірого населення у США (Hollywood Diversity Report, 2019, p. 21).

У відомому фільмі «Сніданок у Тіффані» (Breakfast at Tiffany's, 1961) з Одри Хепберн у головній ролі з'являється містер Юніоші, чий англійський акцент мав на меті насміятися з японців (Schacht, 2019). І справді, в роки становлення Голлівуду персонажі-азіати поставали у формі расистських кліше – або як таємничі і грізні лиходії, або як смішні карикатури, як згаданий вище містер Юніоші. До того ж цього персонажа грав зовсім не азіат, а білий американець – актор Міккі Руні (Encyclopedia of racism, 2018, p. 123).

Троп, який почав з'являтися частіше в 1960-х і 1970-х, називався Mighty Whitey and Mellow Yellow (дослівно «Могутній білий і ніжний жовтий») – стереотипні стосунки білого чоловіка з неблагополучною, покірною азійською («жовтою») жінкою. Така героїня розмовляє «азійською англійською», це секс-працівниця або емігрантка, одним словом, у неї є якийсь вагомий соціальний недолік. Натомість білого чоловіка зображено або успішним та вродливим янголом, який завойовує серця розчарованих азійських жінок, або звичайним чоловіком, з яким глядачі можуть ідентифікувати себе (Mighty Whitey, 2020). У 1970-х і 1980-х рр. популярність Брюса Лі та фільмів про бойові мистецтва загалом призвела до закріплення тропу «Всі азіати знають бойові мистецтва». Хоча появу цього тропу фіксуємо ще в першій половині ХХ ст. стосовно героїв японського походження. Перед нами – стереотипний японський персонаж, який продемонструє свої навички джиу-джитсу на якомусь іншому персонажеві. Близький за значенням троп – «Усі китайці знають кун-фу» (All Asians Know Martial Arts, 2020; All Chinese People Know Kung-Fu, 2020).

Найпоширеніший спосіб представляти азіатів та американців азійського походження у ЗМІ нині – у вигляді «зразкової меншості»: «Вони можуть бути вченими, лікарями або працювати в якійсь технічній галузі. Загалом, вони хороші студенти, походять із хороших сімей і не мають жодних економічних проблем». Цей стереотип перетинається з тропом «азіат і ботанік», який трапляється все частіше в останні десятиліття (Schacht, 2019).

Однією з особливостей зображень чорношкірих персонажів є образ афроамериканця – покірного слуги, що нібито має велике бажання служити білим господарям, прославляння рабства. Характерним є образ Маммі з «Віднесених вітром» (Gone with the Wind, 1939). Чорношкіра прислуга з любов'ю і відданістю доглядає за головною героїнею й навіть і не мріє про інше життя. Успіх стрічки спричинив небувале поширення цього стереотипу. У драмеді «Маленький полковник» (The Little Colonel, 1935) про громадянську війну у США герой Білла Робінсона – чорношкірий слуга, що відмовляється здати свого господаря-конфедерата. В мюзиклі від Disney «Пісня Півдня» (Song of the South, 1946) рабів показано веселими фермерами. У кінострічці «Водій міс Дейзі» (Driving Miss Daisy, 1989) чорношкірий герой Моргана Фрімана виявляє велике бажання служити своїй білій господині (Дацюк, 2021).

1970–1980-ті роки можна назвати часом розквіту «блексплуатейшн» (blaxploitation). Причина появи цього жанру полягала в гострій нестачі роботи для афроамериканців у мейнстрімному голлівудському кіно. Основна аудиторія – чорношкірі глядачі. Такі фільми знімали конвеєрним способом; місцем розгортання дії були гетто; сцени сповнені агресії й неймовірної жорстокості. Головні герої

є чорними, їм доводиться постійно битися, часто – з білими персонажами, що грають роль поганих. Характерними рисами цього жанру є те, що найважливішою ознакою головного героя є колір шкіри, а також стереотипні атрибути, пов'язані з ним, наприклад, страхотливий зовнішній вигляд, «природна схильність» до незалежності, відсутність поваги до авторитету, повне нехтування манерами та формалізмом, перевага насильницьких рішень перед дипломатією та безсумнівна дурість. Зазвичай головним героєм є хороший хлопець, як-от головний герой у «Шафт», але здебільшого він або вона є антигероями, наприклад, Прист, торговець наркотиками в «SuperFly», який хоче зробити ще одну угоду і піти на пенсію. Такий жанр пішов у небуття наприкінці 1980-х рр. (Blaxploitation, 2020). Троп «афроамериканця-злочинця» міцно вкоренився у поп-культурі США (в анімації «Дамбо» (1941) вороги-хулігани розмовляють сленгом «джайв»).

Наступна стереотипність у побудові сюжету, що характерна для сучасного кіно, – це використання тропу «білого рятівника». У стрічці «Прислуга» (The Help, 2011) чорношкірі акторки Віола Девіс та Октавія Спенсер грають служниць, що працюють у домі білих у 1960-ті рр. Попри незадоволення своїм станом справ і дискримінацією, героїні наважуються покласти всьому край тільки з подачі білої героїні (Емма Стоун). Фільм піддався жорсткій критиці за увічнення образливого стереотипу «Маммі», за те, що в ньому обігрується нарратив білого рятівника. «Одна з проблем таких фільмів, як «Прислуга», полягає в тому, що дія в них розгортається в безпечно віддаленому минулому, що дає змогу сьогodenню уникнути небезпечного удару, – зауважує Дарнелл Хант, професор соціології Каліфорнійського університету. – Це майже те саме, що сказати: «Господи, подивіться, які жахливі речі були тоді, й подивіться, як далеко ми зайшли сьогодні». Що, звісно, є неправдою» (Henderson, 2020).

Троп «білого рятівника» зустрічаємо як у класичних кінострічках («Вбити пересмішника», To Kill a Mockingbird, 1962), так і у сучасних роботах, номінованих на «Оскар» («Приховані фігури», 2016, «Зелена книга», 2018). У «Зеленій книзі» (Green Book) зображено, як італієць Тоні Валлелонга супроводжує як водій чорношкірого джазового піаніста Дона Ширлі під час його турне 1962 року Півднем Америки. На початку фільму Тоні коротко пояснює мету поїздки своїй дружині Делорес – надавати темношкірим мандрівникам інформацію про «безпечні» місця проживання та харчування під час подорожі. Йому буде гарантувати безпеку Ширлі між концертами протягом восьмитижневого туру. Білий водій не раз рятує свого чорношкірого роботодавця, стаючи його другом (Wilkinson, 2018). У фільмі «Приховані фігури» (Hidden Figures) чорношкірим працівницям НАСА приходиться на допомогу білий керівник Ел Харрісон (Кевін Костнер). У кінострічці «Сельма» (Selma, 2014), присвяченій Рухові за громадянські права у США у 1960-ті рр., продемонстровано, що успіху мирні акції протесту чорношкірих досягли тільки після активної підтримки білого населення. В історичній кінодрамі «12 років рабства» (12 Years a Slave, 2013) головний герой – вільний чорношкірий музикант Соломон Нортап, що через зраду став рабом на Півдні, зміг вибороти свободу завдяки підтримці білого товариша – канадського робітника Басса (Бред Пітт).

Ще одним стереотипом, на думку Ані Дацюк, є «комплекс другорядного персонажа»: темношкірі герої виконують функцію сюжетного засобу для доповнення арки протагоніста. В них відсутнє власне життя, немає особистої історії. Це може бути або найкращий друг головного героя (троп «Чорний найкращий друг», наприклад, у стрічці «Форрест Гамп», 1994), або чорношкірий з надприродними здібностями – троп «Чарівний негр» («Зелена миля», 1999), або духовний ментор («Брюс Всемогутній», 2003). Персонажі тропу «Чарівний негр» (Magical Negro) зазвичай є чорношкірими чоловіками з особливими здібностями. Їхня поява спричинена потребою допомоги білим героям вийти з кризової ситуації, зовсім не думаючи про власне життя. Мета існування «чарівного негра» – система підтримки білого персонажа. У такий спосіб ніби нав'язувалася думка про те, що афроамериканці є не такими цінними, як білі (Magical Negro, 2020). Троп «Чорний найкращий друг» не передбачає наявності в чорношкірого друга надприродних здібностей, проте функція таких персонажів схожа із попереднім тропом – вивести білого героя зі складних обставин. Вони з'являються саме в той момент, коли білі персонажі можуть припуститися помилки. Так, у стрічці «Диявол носить Prada» чорношкіра подруга нагадує персонажеві Енн Хетеуей, що та діє всупереч своїм цінностям (5 найпоширеніших, 2020).

Ще один стереотип – «тягар темношкірої людини». Чорношкірі персонажі кінофільмів – це борці за рівність, проти расизму і сегрегації. Йдеться про історичне кіно («Зелена книга», «12 років рабства», «Сельма», «Чорний кланівець», «Приховані фігури»). Отже, формується новий стереотип: головний герой – афроамериканець, значить кіно буде про історію. Інакше кажучи, єдине, що можуть повідати світові актори-афроамериканці, – це історія про дискримінацію (Дацюк, 2021). Серед інших стереотипів – якщо в кульмінації стрічки мають загинути всі герої, то чорношкірий загине першим; Африку зображено як таємничий та ізольований континент з мінімальними зв'язками із цивілізацією (Schacht, 2019).

Латиноамериканці є найбільшою етнічною меншиною у США (18 % населення). Перегляд 2682 голлівудських фільмів (з 2000 р.) показує, що тропи про персонажів-латиносів зосереджуються

на їхній сексуальній привабливості, причому неважливо, з якої країни Південної Америки походить герой: він все одно матиме типову зовнішність (смаглява шкіра, чорне волосся) й надмірну сексуальність (троп «смагливий латиноамериканець»). Для опису жінок використовують троп «пряної латиноамериканки» (*Spicy Latina*): це темпераментна спокусниця з оливковою шкірою та акцентом, яка володіє бойовим мистецтвом і виглядає сексуально (Schacht, 2019; *Spicy Latina*, 2020).

Кардинальні зміни відбулися в індустрії за останні п'ять років під впливом рухів #OscarsSoWhite (2016) та Black Lives Matter (2020). Так, з 2024 р. запроваджено нові стандарти до фільмів, що претендують на номінацію «Найкращий фільм». Зокрема, аби потрапити до неї, необхідно, щоб під час виробництва кінопродукту було впроваджено мінімум два стандарти з чотирьох: 1) акторський склад і сюжет; 2) знімальна група; 3) кіностудія; 4) дистрибуція. Зокрема, мінімум один виконавець ролі (головної чи другорядної) має афро-, латиноамериканське чи азійське походження. Не менше ніж третина акторів у ролях другого плану та масовки – жінки, «кольорові» американці, ЛГБТК+ чи люди з особливостями фізичного або ментального розвитку. Основна сюжетна лінія – про одну зі згаданих вище груп населення. У складі знімальної групи, кіностудії та в компанії-дистрибутері повинні бути представники таких груп (Самусенко, 2021). Подібні тенденції спостерігаємо й у складі команд кіно-виробників. Чорношкірих акторів у 2020 р. було 19,0 %, латиноамериканців та азіатів – по 5,4 %, багатонаціональних – 7,6 %, корінного населення та вихідців з Близького Сходу та Північної Африки – по 1,1 %. Не такі швидкі зміни поки що серед сценаристів. У 2011 р. білих авторів було 92,4 %, в 2020 р. – 74,1 % (чорношкірі – 13,5 %, латиноамериканці – 3,2 %, азіати – 4,3 %, багатонаціональні – 3,8 %, вихідці з Близького Сходу та Північної Африки – 1,1 %). Серед режисерів у 2011 р. білі становили 87,8 %, а в 2020 р. – 74,6 % (афроамериканці – 15,1 %, латиноамериканці – 2,7 %, азіати – 4,3 %, багатонаціональні й вихідці з Близького Сходу і Північної Африки – по 1,6 %) (Hollywood Diversity report, 2021, р. 11, 13, 21, 23, 27, 28).

У цьому контексті можна пригадати нові інтерпретації образів афроамериканців у фільмах «Місячне сяйво» (*Moonlight*, 2016) (чорношкірий гей проживає в гетто в Маямі і страждає через свою сексуальну орієнтацію), «Пастка» (*Get Out*, 2017) (афроамериканець протистоїть білій дівчині, яка проводить операції з пересадження мозку білих у тіла чорних людей), «Чорна пантера» (*Black Panther*, 2018) (чорношкірі – супергерої коміксів від Marvel). Зовсім не дивними є й такі кіноексперименти 2020–2021 рр.: чорношкірі лондонські аристократи першої чверті XIX ст. у серіалі від Netflix «Бріджертони»; чорношкіра британська королева Анна Болейн; хлопчик-афроамериканець у ролі «Попелюшки» в казці від Disney “*Sneakerella*” («Кросолюшка») (Куприненко, 2021; Попелюшка стане, 2020).

Отже, в американських кінофільмах упродовж XX – на початку XXI ст. було вироблено стереотипи у зображенні «кольорових» персонажів. Акцент робився на їхній зовнішності та соціальному становищі. Зокрема, героям-чоловікам азійського походження приписували надмірну войовничість і досконале володіння бойовими мистецтвами (тропи «Всі азіати знають бойові мистецтва», «Усі китайці знають кун-фу»), жінкам-азіаткам – беззахисність і слабкість (троп “*Mighty Whitey and Mellow Yellow*”); чорношкірі герої поставали в образах відданої прислуги, найкращого друга білого героя, злочинця; латиноамериканці – завжди надміру сексуальні та романтичні (тропи «Смагливий латиноамериканець» та «Пряна латиноамериканка»). Причинами появи цієї стереотипності у зображенні можна назвати: тривале домінування в американському суспільстві расизму, що автоматично переносилося на кіноіндустрію; «закритість» і кастовість Голлівуду, з пануванням «білих» серед сценаристів, режисерів і акторів; непотизм, коли ролі віддають близьким і знайомим людям; панування хибної думки, що «чорне погане продається», використання «блекфейсу», коли відомий білий актор у гримі приверне більше уваги до кінострічки й дозволить «зібрати касу», ніж азіат чи представник корінного населення; і, нарешті, консерватизм і небажання змінюватися, створення кіноробіт за сформованими десятиліттями кліше, в яких чорношкірі в основному грають в історичному кіно про расову сегрегацію, а азіати постають у ролі чудових воїнів. І все ж останніми роками можна простежити меншу стереотипність у зображенні «небілих» героїв (фільми «Місячне сяйво», «Чорна пантера»), що в тому числі зумовлено впливом громадських рухів.

Krugliak M., Bohach N. Stereotypes of the image of the “color” population in American movies of the XX – first quarter of the XXI century

The article considers the peculiarities of the stereotypical image of the “color” population in the US film industry of the XX – first quarter of the XXI century as one of the manifestations of racism; the reasons for the transfer of “ethnic stereotypes” in cinema have been identified. The brightest ethnic stereotypes in film and television are presented in the form of so-called “tropes”. The heroes of films of Asian descent

were endowed with excessive militancy and the ability to master martial arts (tropes “All Asians know martial arts”, “All Chinese people know kung-fu”); Asian women were portrayed as defenseless as opposed to a strong white man (“Mighty Whitey and Mellow Yellow” trope); to describe the black hero took the trails “Humble Servant” (“Mammy”), “African-American criminal” (“Blaxploitation”), “White Savior”, “Magic Negro”, “Black Best Friend”. Latin American heroes are physically perfect, sexual and romantic (tropes “Latin Lover”, “Spicy Latina”).

In 2010–2020, the “color” population in Hollywood movies is portrayed from a new angle. The main “non-white” heroes show absolute equality with whites, and sometimes dominance over them. This is a social film about problems of general scale and their perception in society, in particular homosexuality (“Moonlight”); a movie with a black superhero (“Black Panther”); a thriller about the confrontation of a black guy with a group of white killers (“Get Out”). Films of this genre are focused on the “color” spectator.

The catalysts for changes in Hollywood policy were the #OscarsSoWhite (2016) and Black Lives Matter (2020) movements. As a result, there was a review of the composition of film production teams with an approximation to the proportion typical of the national population of the United States – 40 % (2020, the share of “color” actors in films was 39. %, directors – 25.4 %, writers – 25.9 %); implementation of new requirements for the Oscar (“Best Film” nomination, from 2024) with quotas on gender and racial composition of the production team, etc.

Key words: Black Lives Matter, blackface, Hollywood, ethnic stereotype, racism, tropes.

Література:

1. Афроамериканці нарікають на дискримінацію на Оскарах. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/01/160122_oscar_diversity_om (дата звернення: 02.02.2022).
2. Брук Т. Расизм на съёмочной площадке. Почему Голливуд предпочитает белых актеров? URL: https://www.bbc.com/russian/society/2015/11/151116_vert_cul_when_white_actors_play_other_races (дата звернення: 02.02.2022).
3. Дацюк А. Генеральне прибирання: як рух Black Lives Matter змінює голлівудський кінематограф. URL: <https://vertigo.com.ua/iak-rukhn-black-lives-matter-zminiuiie-hollivudskiyi-kinematohraf/> (дата звернення: 02.02.2022).
4. Куприненко Н. Чорношкірі актори і кінематограф. URL: <https://womo.ua/chornoshkiri-aktori-i-kinematograf/> (дата звернення: 02.02.2022).
5. Литвинова Д. Від блекфейсу до #BlackLivesMatter: як зображували афроамериканців у Голлівуді. URL: <https://yabl.ua/2020/06/25/yak-zobrazhuvali-afroamerikanciv-u-gollivudi> (дата звернення: 02.02.2022).
6. Попелюшка стане хлопцем-афроамериканцем у новому фільмі Дісней. URL: <https://www.volyn24.com/news/162803-popelyushka-stane-hlopsem-afroamerykancem-u-novomu-filmi-disnej> (дата звернення: 02.02.2022).
7. 5 найпоширеніших афроамериканських стереотипів у телебаченні та кіно. URL: <https://www.greelane.com/uk/гуманітарні-науки/питань/common-black-stereotypes-in-tv-film-2834653/> (дата звернення: 02.02.2022).
8. Самусенко Ю. Як змінилися правила «Оскара»: сексизм, расизм і пандемія. URL: <https://suspihne.media/123627-ak-zminilisa-pravila-oskaru-seksizm-rasizm-i-pandemia/> (дата звернення: 02.02.2022).
9. AllAsiansKnowMartialArts. URL: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/AllAsiansKnowMartialArts> (дата звернення: 02.02.2022).
10. All Chinese People Know Kung-Fu. URL: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/AllChinesePeopleKnowKungFu> (дата звернення: 02.02.2022).
11. Blaxploitation. URL: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/Blaxploitation> (дата звернення: 02.02.2022).
12. Vynum M. The Motion Picture Production Code of 1930 (Hays Code). URL: <https://web.archive.org/web/20110222092920/http://artsreformation.com/a001/hays-code.html> (дата звернення: 02.02.2022).
13. Encyclopedia of racism in American film / Edited by Salvador Murguia. Lanham : Rowman & Littlefield, 2018. 1063 p.
14. Henderson C. ‘The Help’ isn’t a helpful resource on racism: Here’s why Twitter is mad the film is trending. URL: <https://www.usatoday.com/story/entertainment/movies/2020/06/08/the-help-isnt-helpful-resource-racism-heres-why/5322569002/> (дата звернення: 02.02.2022).
15. Hollywood Diversity Report 2018. Five years of progress and missed opportunities. LA: UCLA College, 2019. 84 p.
16. Hollywood Diversity Report 2021. Pandemic in Progress. Part 1: Film. LA: UCLA, 2021. 52 p.

17. Magical Negro. URL: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/MagicalNegro> (дата звернення: 02.02.2022).
18. Mighty Whitey and Mellow Yellow. URL: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/MightyWhiteyAndMellowYellow> (дата звернення: 02.02.2022).
19. Schacht K. What Hollywood movies do to perpetuate racial stereotypes. URL: <https://www.dw.com/en/hollywood-movies-stereotypes-prejudice-data-analysis/a-47561660> (дата звернення: 02.02.2022).
20. Singh M. Here's What People Are Saying About Racial Weirdness in 'Aloha'. URL: <https://www.npr.org/sections/codeswitch/2015/06/02/411264817/heres-what-people-are-saying-about-racial-wierdness-in-aloha> (дата звернення: 02.02.2022).
21. Spicy Latina. URL: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/SpicyLatina> (дата звернення: 02.02.2022).
22. The Hays Code. URL: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/UsefulNotes/TheHaysCode> (дата звернення: 02.02.2022).
23. Wilkinson A. Green Book builds a feel-good comedy atop an artifact of shameful segregation. Yikes. URL: <https://www.vox.com/2018/11/16/18069756/green-book-review-racism-schomburg-segregation-golden-globes> (дата звернення: 02.02.2022).

References:

1. Afroamerykantsi narikaiut' na dyskryminatsiiu na Oskarah [African Americans complain about discrimination at the Oscars] (2016). Retrieved from: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/01/160122_oscar_diversity_om [in Ukrainian]
2. Brook, T. (2015). Rasizm na s'emochnoy ploschadke. Pochemu Gollivud predpochitaet belyh aktorov? [Racism on set. Why does Hollywood prefer white actors?]. Retrieved from: https://www.bbc.com/russian/society/2015/11/151116_vert_cul_when_white_actors_play_other_races [in Russian]
3. Datsiuk, A. (2021). Heneralne prybyrannia: yak rukh Black Lives Matter zminiuiie hollivudskyi kinematohraf [General cleaning: how the Black Lives Matter movement is changing Hollywood cinema]. Retrieved from: <https://vertigo.com.ua/iak-rukhn-black-lives-matter-zminiuiie-hollivudskyi-kinematohraf/> [in Ukrainian]
4. Kuprynenko, N. (2021). Chornoshkiri aktory i kinematohraf [Black actors and cinema]. Retrieved from: <https://womo.ua/chornoshkiri-aktori-i-kinematograf/> [in Ukrainian]
5. Lytvynova, D. (2020). Vid blekfeisu do #BlackLivesMatter: yak zobrazhuvaly afroamerykantsiv u Hollivudi [From blackface to #BlackLivesMatter: how African Americans were portrayed in Hollywood]. Retrieved from: <https://yabl.ua/2020/06/25/yak-zobrazhuvali-afroamerikanciv-u-gollivudi> [in Ukrainian]
6. Popeliushka stane khloptsem-afroamerykantsem u novomu filmi Disney [Cinderella will be an African-American guy in a new Disney movie]. (2020). Retrieved from: <https://www.volyn24.com/news/162803-popelyushka-stane-hloptsem-afroamerykancem-u-novomu-filmi-disnej> [in Ukrainian]
7. 5 naiposhyrenishykh afroamerykanskykh stereotypiv u telebachenni ta kino [5 most common African American stereotypes in television and cinema]. (2020). Retrieved from: <https://www.greelane.com/uk/гуманітарні-науки/питань/common-black-stereotypes-in-tv-film-2834653/> [in Ukrainian]
8. Samusenko, Yu. (2021). Yak zminylysia pravyla "Oskara": seksyzm, rasyzm i pandemiia [How the rules of the Oscars have changed: sexism, racism and the pandemic]. Retrieved from: <https://suspilne.media/123627-ak-zminilisa-pravila-oskaru-seksizm-rasizm-i-pandemia/> [in Ukrainian]
9. All Asians Know Martial Arts. (2020). Retrieved from: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/AllAsiansKnowMartialArts> [in English]
10. All Chinese People Know Kung-Fu. (2020). Retrieved from: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/AllChinesePeopleKnowKungFu> [in English]
11. Blaxploitation. (2020). Retrieved from: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/Blaxploitation> [in English]
12. Bynum, M. (2011). The Motion Picture Production Code of 1930 (Hays Code). Retrieved from: <https://web.archive.org/web/20110222092920/http://artsreformation.com/a001/hays-code.html> [in English]
13. Encyclopedia of racism in American film / Edited by Salvador Murguia (2018). Lanham: Rowman & Littlefield. 1063 p.
14. Henderson, C. (2020). 'The Help' isn't a helpful resource on racism: Here's why Twitter is mad the film is trending. Retrieved from: <https://www.usatoday.com/story/entertainment/movies/2020/06/08/the-help-isnt-helpful-resource-racism-heres-why/5322569002/> [in English]
15. Hollywood Diversity Report 2018. Five years of progress and missed opportunities. (2019). LA : UCLA College. 84 p. [in English]
16. Hollywood Diversity Report 2021. Pandemic in Progress. Part 1: Film. (2021). LA : UCLA. 52 p.

17. Magical Negro. (2020). Retrieved from: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/MagicalNegro> [in English]
18. Mighty Whitey and Mellow Yellow. (2020). Retrieved from: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/MightyWhiteyAndMellowYellow> [in English]
19. Schacht, K. (2019). What Hollywood movies do to perpetuate racial stereotypes. Retrieved from: <https://www.dw.com/en/hollywood-movies-stereotypes-prejudice-data-analysis/a-47561660> [in English]
20. Singh, M. (2015). Here's What People Are Saying About Racial Weirdness in 'Aloha'. Retrieved from: <https://www.npr.org/sections/codeswitch/2015/06/02/411264817/heres-what-people-are-saying-about-racial-wierdness-in-aloha> [in English]
21. Spicy Latina. (2020). Retrieved from: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/SpicyLatina> [in English]
22. The Hays Code. (2020). Retrieved from: <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/UsefulNotes/TheHaysCode> [in English]
23. Wilkinson, A. (2018). Green Book builds a feel-good comedy atop an artifact of shameful segregation. Yikes. Retrieved from: <https://www.vox.com/2018/11/16/18069756/green-book-review-racism-schomburg-segregation-golden-globes> [in English]

Стаття надійшла до редакції 04.02.2022

Стаття рекомендована до друку 16.02.2022